

Eläinten hyvinvoinnin valvonta 2011

Evira/1005/0411/2012

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 29.5.2012

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Hyväksyjä Riitta Maijala

Esittelijä Jaana Mikkola

Lisätietoja Jaana Mikkola

Sisällysluettelo

1 VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS JA SEN TOTEUTUMINEN	4
2 TOIMIJOIDEN LAINKUULIAISUUS JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS.....	6
2.1. Todettujen säännöstenvastaisuuksien yleisyys ja tyyppi	6
2.2 Todettujen säännöstenvastaisuuksien analyysi	8
2.2.1. Todettujen säännöstenvastaisuuksien esiintyminen.....	8
2.2.2. Todetuista säännöstenvastaisuuksista seuraavien riskien luonne	12
2.2.3. Todettujen säännöstenvastaisuuksien perimmäiset syyt	12
3. AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	12
4. KORJAAVAT TOIMENPITEET	13
4.1. Toimijoille annetut seuraamukset ja niiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen.....	13
4.2. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	14
5. ARVIO VALVONNAN ONNISTUMISESTA.....	15
6. MUUTOKSET VALVONTASUUNNITELMAAN.....	16

1. VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS JA SEN TOTEUTUMINEN

Eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamisen valvomiseksi sekä tuotantoeläintiloille että eläinten kuljetuksiin tehdään otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia. Eläinkuljetuksia tarkastetaan sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että maanteillä. Eläinten hyvinvointia valvotaan myös osana täydentäviä ehtoja, joiden vaatimusten noudattaminen on tiettyjen maataloustukien ehtona. Otantaan perustuvien tarkastusten osuus muodostaa kuitenkin vain osan eläinsuojeluvälvönnän kokonaisuudesta. Otantatarkastusten lisäksi eläinsuojeluviranomaiset tekevät tarkastuksen aina, kun on syytä epäillä, että eläimiä on kohdeltu säännösten vastaisesti.

Valvontatuloksia seurataan pääasiassa koko maan tasolla, mutta myös tulosten alueellinen jakautuminen aluehallintovirastojen toimipisteiden välillä selvitetään. Erityisesti kiinnitetään huomiota valvonnan toteumaprosenttiin sekä havaittujen säännösten vastaisuuksien ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteiden suhteeseen.

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Tarkastuksen kohteet on valittu sekä satunnaisotannalla että riskiin perustuen ilman epäilyä eläinsuojelusäädösten rikkomuksista. Valvottavien tilojen ja kuljetusten lukumäärät on päätetty kansallisesti. Vaikka komissio ei ole esittänyt vaatimuksia valvontamääristä, otannan tulee kuitenkin olla edustava. Vuonna 2011 tarkastettavaksi määrättiin 698 tuotantoeläintilaa, mikä on noin 1.5 % kaikista nautatiloista, 3 % sikatiloista, 7 % munivien kanojen pitoyksiköistä, noin 7 % ankka- ja hanhitiloista, 2 % lammastiloista, 2,5 % vuohitiloista sekä 7 % turkistarhoista.

Vuonna 2011 tarkastuksia toteutettiin vähemmän kuin vuonna 2010. Tarkastettaviksi määrättyjen tilojen lukumäärä laski edellisestä vuodesta sekä maatilojen määrän että valvontaprosentin pienenemisen vuoksi. Sikatiloja määrättiin valvottavaksi 5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2010. Suunnitelluista tuotantoeläintilojen otantatarkastuksista toteutui 545. Lisäksi tarkastetuista tiloista 34:lla ei ollut eläimiä (Taulukko 1). Nämä tilat (579) on huomioitu määrittäessä toteumaprosenttia, joka oli 83 %. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston Vaasan ja Jyväskylän toimipisteiden valvontavelvoitteesta jäi yli 30 % täyttymättä. Ahvenanmaalla yli 40 % valvontaan valituista tiloista jäi tarkastamatta. Muiden aluehallintovirastojen osalta valvonta toteutui hyvin. Puute viransijaisista tai -hakijoista on vaikuttanut valvontatavoitteiden saavuttamiseen. Vaativien ja kiireellisten eläinsuojelutapausten siirtäminen kunnista aluehallintovirastoihin on myös osaltaan vienyt läänineläinlääkärien resursseja otantaan perustuvilta tarkastuksilta. Lisäksi kuntiin tai kuntayhtymiin palkattujen uusien valvontaeläinlääkärien koulutus ja ohjaaminen on työllistänyt läänineläinlääkäreitä. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella tarkastukset tehtiin työturvallisuussyistä pääosin parityönä, mikä on osaltaan vaikuttanut valvontatavoitteiden alittumiseen. Kuten edellisenä vuonna, myös vuonna 2011 tarkastuksen kohteeksi osui otannassa paljon tiloja (noin 6 % määrätystä), joilla ei tarkastushetkellä ollut eläimiä, mikä kertoo osaltaan maatalouden kannattavuusongelmista. Valvontavelvoitteita ei vuonna 2011 siis täysin saavutettu, mutta silti edellä mainitut tekijät huomioiden tulosta voidaan pitää kohtuullisen hyvänä.

Taulukko 1. Tuotantoeläintiloilla tehtävien otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten lukumäärät eläinlajeittain vuonna 2011.

Eläinlaji	Määrätyt tarkastukset, kpl	Toteutuneet* tarkastukset, kpl	Toteumaprosentti**
Naudat	423	362	87
Siat	90	52	77
Munivat kanat	38	26	76
Turkiseläimet	70	53	80
Ankat ja hanhet	10	8	100
Lampaat	50	32	72
Vuohet	17	12	71
Yhteensä	698	545	83

*Huomioitu tilat, joilla oli tarkastushetkellä eläimiä

**Huomioitu myös tilat, joilla ei tarkastushetkellä ollut eläimiä

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetuksia pyritään tarkastamaan vuosittain 2-4 %. Kunkin aluehallintoviraston toimipisteen tavoitteena on tarkastaa vähintään 10 – 20 eläinkuljetusta ja kunkin tarkastuseläinlääkärin tavoitteena on tarkastaa vähintään 15 – 30 eläinkuljetusta vuosittain eli yhteensä 735 - 1470 tarkastusta. Vaikka vuonna 2011 tarkastettiin 387 kaupallista eläinkuljetusta (2010 348 kpl), tavoitteesta jäätii selvästi: tavoitteen alarajasta toteutui vain 53 %.

Suurimman osan tarkastuksista (287 kpl) tekivät tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa kuljetusten purkamisen yhteydessä. Lisäksi läänineläinlääkärit tarkastivat kuljetuksia tien päällä (78 kpl), lähtöpaikoissa (18 kpl) sekä muissa määräpaikoissa (4 kpl). Suurin osa tarkastuksista kohdistui nauta- ja sikakuljetuksiin, lisäksi tarkastettiin siipikarjakuljetuksia, hevoskuljetuksia sekä joitakin poro- ja lammaskuljetuksia. Yli kahdeksan tuntia kestäviä kuljetuksia tarkastettiin 10 kpl. Keskimääräinen kuljetusaika oli kolme tuntia. Läänineläinlääkäreiden tien päällä tekemien tarkastusten määrä oli huomattavasti suurempi kuin vuonna 2010 (44 kpl). Vaikka tehtyjen tarkastusten kokonaismäärä kasvoi, havaittavissa oli kuitenkin alueellisia eroja aluehallintovirastojen toimipisteiden välillä. Tavoite suorittaa toimipisteittäin 10 – 20 tarkastusta ei toteutunut kokonaisuudessaan Länsi- ja Sisä-Suomen, Itä-Suomen eikä Lapin aluehallintovirastojen alueella. Etelä-Suomi ja Lounais-Suomi sen sijaan ylittivät tavoitteensa. Tarkastuseläinlääkärien tekemien tarkastusten lukumäärä oli myös hieman kohonnut edellisvuodesta (279→287). Tarkastustavoitteesta sen sijaan jäätii selkeästi. Tavoitteena oli tarkastaa 15 – 30 kuljetusta / tarkastuseläinlääkäri, mikä saavutettiin ainoastaan Itä-Suomen aluehallintoviraston Kuopion toimipisteen alueella sijaitsevilla teurastamoissa.

Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastuksia pyritään kohdentamaan edellisen vuoden valvontatulosten perusteella tiettyntyyppisiin kuljetuksiin. Tarkastuksia kohdennetaan myös sellaisiin kuljetustyyppisiin, joihin tarkastukset eivät ole aiemmin kohdentuneet, jotta saataisiin viitteitä siitä, millaisissa kuljetuksissa eläinten hyvinvointi vaarantuu. Tarkastuksia pyydettiin vuonna 2011 kohdentamaan maantiekuljetuksiin ja kuljetusten lähtöpaikkoihin, välityseläinkuljetuksiin sekä porokuljetuksiin. Teurastamoilla tarkastuksia pyydettiin kohdentamaan eläinkuljetuksiin, jotka saapuvat teurastamolle iltai-aikaan tai virka-ajan ulkopuolella sekä pieniin, kaupallisiin eläinkuljetuksiin, kuten lammaskuljetuksiin.

Läänineläinlääkärien tekemien tarkastusten osalta valvonnan kohdentaminen onnistui kohtuullisen hyvin maantiekuljetusten osalta (20 % tehdyistä tarkastuksista). Muun muassa hevoskuljetuksia tarkastettiin huomattavasti enemmän kuin edellisvuonna (18→48 kpl). Välityseläinkuljetusten tarkastusprosentti sen sijaan oli alhainen (4 kpl eli 4 %), samoin porokuljetusten (8 kpl eli 2 %). Teurastamoilla tehdyistä tarkastuksista

ta kohdentaminen ei toteutunut lammaskuljetusten osalta (0,5 % tehdyistä tarkastuksista). Teurastamoilla tehtyjen tarkastusten osalta tietoa ei ole saatavilla mihin aikaan vuorokaudesta tarkastuksia on tehty.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Vuonna 2011 raportoitiin yhteensä 3638 epäilyyn perustuvaa eläinsuojelutarkastuskäyntiä, joiden kohteena oli mm. tuotantoeläintiloja ja lemmikkieläinkohteita. Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella tehtiin 624 tarkastuskäyntiä, joita ei tallennettu tietojärjestelmään, ja joiden yksityiskohtaisia tuloksia ei näin ollen voida ottaa huomioon tässä kansallisessa raportissa. Eläinlajeittain raportoituina yksi tarkastuskäynti raportoitu useampana erillisenä tarkastuksena silloin, kun tarkastuskohteessa on useampia tarkastuksen kohteena olevia eläinlajeja, Eläinlajeittain raportoituja erillisiä tarkastuksia tehtiin yhteensä 4617 kpl. Eläinlajeittain lasketussa raportoinnissa on käytettävissä vain tietojärjestelmään tallennetut tarkastuskäynnit. Tallennetuista tarkastuksista 285 tapauksessa pitopaikan eläinlajeja ei ollut ilmoitettu.

Vuonna 2011 virkaeläinlääkärit raportoivat epäilyyn perustuvia tarkastuksia noin kaksi sataa enemmän kuin edellisellä vuonna. Valtion varoin kuntiin tai kuntayhtymiin palokattujen, erityisesti valvontaan keskittyvien virkaeläinlääkärien määrä kasvoi edellisvuodesta, mikä lienee vaikuttanut myös tarkastuskäyntien määrän kasvuun. Lisäksi uudet läänineläinlääkärit ovat tehneet erityisesti vaativimpia epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia.

Epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia suorittavat eläinsuojeluviranomaisten lisäksi myös aluehallintovirastojen valtuuttamat eläinsuojeluvalvojat, joita oli 7 kpl vuonna 2011.

2. TOIMIJOIDEN LAINKUULIAISUUS JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

2.1. Todettujen säännöstenvastaisuuksien yleisyys ja tyyppi

Eläinsuojelutarkastuksessa voidaan tarkastetun asian todeta olevan 1) kunnossa, 2) olevan kunnossa, mutta toimijan tarvitsevan neuvoja tai 3) tarkastuksessa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikotun.

Eläinten pitopaikoissa eläimen omistajalle tai haltijalle annettavilla neuvoilla pyritään edistämään eläimen hyvinvointia ja vaikuttamaan siihen, että tarkastuksessa ilmenneet lievät eläinsuojelulliset epäkohdat korjataan. Jos eläinsuojelutarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelusäädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen antaa eläimen omistajalle tai haltijalle kiellon jatkaa säännöstenvastaista toimintaa tai määräyksen laittaa eläimen pitopaikka, olosuhteet, hoito ja käsittely lain edellyttämälle vähimmäistasolle. Tarvittaessa aluehallintovirasto voi tehostaa annettua päätöstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomainen voi tarkastuskäynnillään ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lemmikkieläinten vakavissa laiminlyöntitapauksissa päädytään useimmiten eläinten kiireelliseen haltuunottoon. Tuotantoeläimille järjestetään ensiapuna ruokaa ja juomaa sekä hoitaja paikan päälle, tai vaihtoehtoisesti järjestetään hoitoa muualla. Mikäli eläinten hoito ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, ne voidaan myydä, teurastaa tai lopettaa.

Tuotantoeläintiloille tehdyissä otantatarkastuksissa eläinsuojeluvaatimuksia ei noudatettu 28 %:lla tiloista. Sellaisia laiminlyöntejä, joissa piti ryhtyä eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin, havaittiin kahdella nautatilalla ja yhdellä turkiseläintilalla (Taulukko 2). Eläinsuojelulain mukaisia neuvoja annettiin 143 kertaa eli noin 26 %:ssa tarkastuksia. Tiloja, joilla tarkastushetkellä ei ollut eläimiä, oli 34 kpl.

Taulukko 2. Otantaan perustuvat tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella suoritettavat toimenpiteet vuonna 2011.

Eläinlaji	Tarkastusten määrä*	Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteiden (ESL 42§) määrä		Kiireellisten toimenpiteiden (ESL 44§) määrä	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Naudat	362	97	27	68	19	2	0,6
Siat	52	13	25	11	21	0	0
Munivat kanat	26	5	19	3	12	0	0
Turkiseläimet	53	28	53	26	49	1	1,9
Ankat ja hanhet	8	0	0	0	0	0	0
Lampaat	32	8	25	8	25	0	0
Vuohet	12	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	545	151	28	116	21	3	0,6

* Tilat, joilla oli tarkastushetkellä eläimiä

Eläinkuljetuksissa viranomaisen ryhtyy eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain mukaisiin toimenpiteisiin, mikäli se havaitsee kaupallisessa eläinkuljetuksessa säännöstenvastaista toimintaa. Tällöin viranomaisen voi muun muassa kieltää eläimiä kuljettavaa henkilöä jatkamasta tai toistamasta säännöstenvastaista menettelyä tai määrätä hänet määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, viranomaisen voi määrätä välittömästi eläimet palautettavaksi suorinta tietä lähtöpaikkaan tai kuljetettavaksi suorinta tietä määräpaikkaan tai kuljetusvälineen korjattavaksi tilapäisesti siten, että eläinten välitön vahingoittumisen vaara estetään. Jos eläin on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on ilmeistä julmuutta sitä kohtaan, valvontaviranomainen voi lopettaa eläimen.

Eläinkuljetussäädösten vastaista toimintaa todettiin vuonna 2011 yhteensä 61 eläinkuljetuksessa eli noin 16 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista. Kaiken kaikkiaan erillisiä epäkohtia todettiin yhteensä 99 kpl, sillä osassa kuljetuksista havaittiin useampia epäkohtia samalla kertaa. Viranomaiset ryhtyivät toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi 39 kuljetuksessa eli noin 10 %:ssa tarkastetuista kuljetuksista (Taulukko 3).

Taulukko 3. Eläinkuljetustarkastukset ja niiden perusteella suoritettavat toimenpiteet vuonna 2011.

	Tarkastusten määrä	Laiminlyöntien määrä		Toimenpiteet*	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	387	61	16	39	10

* eläinkuljetusasetuksen 23 ja 26 artiklan sekä eläinkuljetuslain 37§:n mukaiset toimenpiteet

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten yhteydessä todettiin 237 kohteessa (6,5 % tarkastuskäynneistä) vakavia laiminlyöntejä, joiden johdosta ryhdyttiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi (Taulukko 4). Lisäksi kieltoja tai määräyksiä annettiin 1399 kohteessa (38,5 % tarkastuskäynneistä). Tietojärjestelmään tallennettujen toimenpiteiden lisäksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella suoritettujen epäilyyn perustuvien tarkastusten yhteydessä turvaututtiin kiireellisiin toimenpiteisiin 192 kertaa, ja kieltoja tai määräyksiä annettiin 196 kertaa. Näiden toimenpiteiden yksityiskohdista ei kuitenkaan ole käytettävissä tarkempaa tietoa.

Taulukko 4. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet vuonna 2011. *

	Tarkastusten määrä	Toimenpiteiden määrä (ESL 42§)		Kiireellisten toimenpiteiden määrä (ESL 44§)	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Yhteensä	3638	1399	38,5	237	6,5

* luvuissa ei ole mukana tarkastuskäyntejä, joita ei ollut tallennettu tietojärjestelmään

Myös toimenpiteet raportoivat useampana erillisenä toimenpiteenä silloin, kun yhden toimenpiteen kohteena on useampi eläinlaji. Eläinlajeittain raportoituina kiireellisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin 123 (5 %) tuotantoeläinlajilla sekä 144 (8 %) lemmikkieläinlajilla (Taulukko 5). Eläinlajeittain lasketussa raportoinnissa on käytävissä vain tietojärjestelmään tallennetut toimenpiteet.

Taulukko 5. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja niiden perusteella tehdyt toimenpiteet vuonna 2011 eläinlajeittain. *

Eläinryhmä	Tarkastusten määrä **	Toimenpiteiden määrä (ESL 42§)***		Kiireellisten toimenpiteiden määrä (ESL 44§)***	
	kpl	kpl	% tarkastuksista	kpl	% tarkastuksista
Tuotantoeläimet	2605	1169	45	123	5
Lemmikkieläimet	1727	571	33	144	8
Muu eläin tai määrittelemätön	285	105	37	36	13
Yhteensä	4617	1845	40	303	7

* luvuissa ei ole mukana tarkastuskäyntejä, joita ei ollut tallennettu tietojärjestelmään

** tarkastukset on raportoitu eläinlajeittain. Jos kohteessa on useampia eri eläinlajeja, joihin tarkastus kohdistuu, raportoitu tarkastus useampaan kertaan.

*** toimenpiteet on raportoitu eläinlajeittain. Jos kohteessa on useampia eri eläinlajeja, joihin toimenpiteet kohdistuvat, raportoivat toimenpiteet useampaan kertaan.

Eläinsuojeluvalvojen osalta ei saatu kattavasti tietoa suoritetuista tarkastuksista. Aluehallintovirastoilla ei myöskään ollut tilastotietoa poliisin ja terveystarkastajien yksin suorittamista tarkastuksista. Kunnallisille ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköille maaliskuussa 2010 lähetetyn kyselyn perusteella terveystarkastajat suorittavat koko maassa yhteensä n. 550 eläinsuojelutarkastusta vuodessa. Terveystarkastajien tekemiä eläinsuojelupäätöksiä tai tarkastuspöytäkirjoja toimitetaan aluehallintovirastoihin erittäin vähän. Suuri osa terveystarkastajien eläinsuojelukäynteistä tehdään yhdessä kunnaneläinlääkäriin kanssa, jolloin ne raportoidaan virkaeläinlääkäriin tekeminä tarkastuksina.

2.2 Todettujen säännöstenvastaisuuksien analyysi

2.2.1. Todettujen säännöstenvastaisuuksien esiintyminen

Tuotantoeläintilojen otantatarkastukset

Tuotantoeläintilojen otantaan perustuvissa eläinsuojelutarkastuksissa koko maan tasolla havaittujen yhteenlaskettujen laiminlyöntien määrä pysyi samana kuin vuonna 2010 (28 %). Tarkastustuloksissa oli kuitenkin selkeitä eläinlajikohtaisia eroja.

Turkiseläimillä havaittujen epäkohtien määrä laski edellisestä vuodesta pysyen kuitenkin edelleen suhteellisen korkealla tasolla (61 % → 53 %). Kuten vuonna 2010, useimmiten laiminlyöntejä havaittiin tilavaatimusten noudattamisessa. Erityisesti vieroitetuilla ketunpennuilla ei ollut aina riittävästi tilaa. Turkiseläinten häkkivaatimusten siirtymäkausi päättyi vuoden 2010 lopussa ja osalla tarhoista häkkien uusiminen oli vielä kesken valvontavuonna 2011. Myös pureskelu- ja virikemateriaalin puuttuminen oli edellisvuosien tapaan yleinen laiminlyönti. Kaikkien häkkien pohjat eivät olleet aina asianmukaisia, esimerkiksi pohjaverkon muovipäällyste puuttui useassa tapauksessa. Usealla tarhalla oli laiminlyöty sairaiden ja vahingoittuneiden eläinten asianmukainen hoitaminen sekä tarhan pakovarmuudesta huolehtiminen. Kuusi prosenttia kaikista havaituista laiminlyönneistä johtui sairauksien hoidosta tai tarhalla kuolleiden eläinten lukumäärästä pidettävän kirjanpidon puutteista.

Myös sioilla ja munivilla kanoilla havaittujen laiminlyöntien osuus laski (siat 31 % → 25 %, munivat kanat 26 % → 19 %). *Sikatiloilla* yleisin laiminlyönti liittyi tänäkin vuonna tutkimis- ja tonkimismateriaalin vähyyteen, mutta selvästi aiempaa harvemmin. Noin kymmenellä prosentilla tarkastetuista tiloista sioille ei annettu riittävästi tällaista virikemateriaalia, kuten olkea tai turvetta. Puutteellisesta kirjanpidosta johtuvien laiminlyöntien suhteellinen määrä kuitenkin kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna, sillä 19 % havaituista laiminlyönneistä liittyi kirjapitoon. Myöskään veden saanti ei ollut aina riittävä ja ruokailutilasta oli puutetta. Yhdellä tilalla pikkuporsaiden hampaita katkaistiin rutiininomaisesti, ja porsaita vieroitettiin nuorempana kuin lainsäädäntö sallii. Muut yksittäiset laiminlyönnit liittyivät muun muassa pitopaikan puhtauteen ja sikaryhmien yhdistelemiseen sekä tilavaatimusten alittumiseen.

Munintakanaloissa ei edellisistä vuosista poiketen havaittu merkittävää eroa laiminlyöntien osuudessa avo- ja häkkikanaloiden välillä. Viidellä kuudesta kanalasta, joilta raportoitiin epäkohtia, havaittiin ainoastaan yksittäinen laiminlyönti. Aiempien vuosien tapaan häkkikanaloissa epäkohtana oli kanojen kynsien hiomavarusteiden puuttuminen, mikä havaittiin kahdella tilalla. Yhdestä avokanalasta puuttui riittävä orsitila eivätkä kanalaukosen aukot olleet asianmukaisia. Molemmissa kanalatyypeissä kanoilla ei myöskään ollut aina pehkuu nokkimista ja kuopimista varten. Toisin kuin aiempina vuosina kirjanpitoa koskevia laiminlyönnejä ei vuonna 2011 havaittu lainkaan.

Vuodesta 2010 lähtien on vasikoiden lisäksi valvottu myös yli kuuden kuukauden ikäisten *nautojen* hyvinvointia. Vuonna 2011 kaikilla nautatiloilla havaittiin hieman enemmän laiminlyönnejä kuin edellisenä vuonna (23 % → 27 %). Laiminlyönneistä vähän yli puolet todettiin yli kuuden kuukauden ikäisillä naudoilla. Kuten vuonna 2010, yleisimmät laiminlyönnit koskivat pitopaikan puhtaana pitoa eikä naudoilla ollut aina kuivaa ja puhdasta makuupaikkaa. Toinen yleinen ongelma aikuisilla naudoilla oli riittävän säänsuojan puuttuminen laitumilta tai ulkotarhoista, mitä havaittiin hieman edellisvuotta useammin. Puutteellinen sorkkahoito oli niin ikään ongelmana usealla tilalla. Yli kuuden kuukauden ikäisten nautojen saatavilla ei myöskään ollut aina päivittäin riittävästi vettä. Lisäksi tarkastuksissa havaittiin tiloja, joilla nautojen pitopaikan turvallisuudesta ei ollut huolehdittu riittävästi. Vasikoilla yleisimmät laiminlyönnit ovat pysyneet vuodesta toiseen samoina koskien tilavaatimuksiin sekä juottoon ja ruokintaan liittyviä puutteita. Vasikoilla ei ole aina ryhmäkarsinoissa riittävästi tilaa jokaista eläintä kohden. Lisäksi vasikoita pidetään yksittäiskarsinoissa yli sallitun iän. Vasikoilla myös puute riittävän päivittäisen veden saannissa on ollut melko yleistä. Lisäksi pitopaikan puhtauteen ja turvallisuuteen ei ole aina kiinnitetty riittävästi huomiota eikä vasikoilla ole ollut puhdasta ja kuivaa makuualueita. Suurin osa havaituista laiminlyönneistä kohdistui suoraan nautojen hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin, sillä sairauksien hoidosta tai kuolleiden eläinten lukumäärästä pidettävän kirjanpidon puutteiden osuus epäkohdista oli ainoastaan 2 %.

Ankka- ja vuohitiloilla tulokset paranivat edelliseen vuoteen verrattuna, sillä niillä ei havaittu lainkaan laiminlyöntejä. Edellisen vuoden tapaan myöskään *hanhitiloilta* ei raportoitu laiminlyöntejä. Sen sijaan *lammastiloilla* edellisen vuoden suhteellisen hyvästä tilanteesta (16 % laiminlyöntejä) palattiin lähelle vuoden 2009 tasoa (29 %). Lampaille yleisimmät laiminlyönnit liittyivät pitopaikan puhtauteen, erityisesti puhtaan ja kuivan makuupaikan puutteeseen, eikä pitopaikan turvallisuudesta aina huolehdittu riittävästi. Yksittäiset laiminlyönnit johtuivat muun muassa eläinten puutteellisesta hoidosta, riittämättömästä veden ja rehun saannista ja kirjanpidon puutteista. Joillakin lammastiloilla myöskään tilavaatimukset eivät täytyneet, samoin ulkotarhoista puuttui sopiva säänsuoja.

Havaittaessa säännöstenvastaista toimintaa tarkastajan tulee antaa eläinsuojelulain mukainen päätös määräaikoineen. Vuonna 2011 tiloille tehtävissä otantatarkastuksissa kieltoja tai määräyksiä annettiin alle 80 %:ssa tapauksista, joissa laiminlyöntejä havaittiin, mikä on selvästi vähemmän kuin vuonna 2010 (yli 90 %). Muutos johtui pääosin valvontapöytäkirjan uudesta kohdasta ”Laiminlyönti korjattu tarkastuksen yhteydessä”, jolloin havaitusta laiminlyönnistä ei ole annettu määräystä. Käytännöt päätösten antamisessa myös vaihtelevat eri aluehallintovirastoissa.

Eläinkuljetusten tarkastukset

Eläinkuljetuksissa havaittuja laiminlyöntejä oli lähes yhtä paljon kuin edellisenä vuonna. Epäkohtia todettiin yhteensä 61 kuljetuksessa, joissa yksittäisiä epäkohtia havaittiin kaikkiaan 99 kappaletta. Epäkohdat olivat pitkälti samoja kuin edellisinäkin vuosina. Eniten yksittäisiä epäkohtia ilmeni aiempien vuosien tapaan kuljettajien pätevyystodistuksiin, kuljetusasiakirjoihin ja eläinkuljettajalupiin liittyvissä vaatimuksissa (46 kpl). Toiseksi yleisimpiä epäkohtia olivat puutteet ajoneuvon kunnossa ja turvallisuudessa (19 kpl), ja kolmanneksi eniten epäkohtia todettiin tilavaatimusten noudattamisessa (12 kpl). Eläinten asianmukaisesta erottelusta ja kytkemisestä ei ollut huolehdittu 11 tapauksessa. Neljässä kuljetuksessa todettiin epäkohtia sekä pitkien kuljetusten lisävaatimusten noudattamisessa että kuorman lastauksessa ja purussa sekä eläinten käsittelyssä. Kolmen kuljetuksen osalta todettiin epäkohtia eläinten kuljetuskuntoisuuden suhteen.

Viranomainen ryhtyi toimenpiteisiin suhteessa laiminlyöntien lukumäärään edellisvuotta useammin, mutta edelleen hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhtymisprosentti oli kovin alhainen. Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastuksissa määräyksiä annettiin noin 64 %:ssa tarkastuksista, joissa oli havaittu laiminlyöntejä. Viranomaiset sekä aluehallintovirastoissa että teurastamoilla ryhtyivät yhtä usein toimenpiteisiin.

Yleisesti ottaen kuljetuksen asiakirjoihin, eläinten tilavaatimuksiin, kuljetuksen kestoon sekä eläinten kuormaukseen ja purkuun liittyvien epäkohtien määrässä ei ole, yksittäisiä vuosivaihteluita lukuun ottamatta, tapahtunut muutosta viimeisen 15 vuoden aikana. Sen sijaan eläinten kuljetuskuntoisuudessa ja eläinten erottelussa on huomattavissa selkeää parannusta. Myös eläinten kuljetukseen käytettävien ajoneuvojen kunto on valvontatulosten valossa hienoisesti parantunut.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset

Tallennettujen epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten tulokset ovat yhteneväiset vuoden 2010 tulosten kanssa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston Helsingin ja Hämeenlinnan toimipaikkojen alueella jäi vuonna 2011 kuitenkin tallentamatta tietojärjestelmään yli 600 tehtyä tarkastusta, joiden tulokset puuttuvat siten analyysistä. Käsien suoritetun laskennan perusteella puuttuvat tulokset vaikuttavat tarkastusten ja toimenpiteiden kokonaismäärään, mutta eivät juurikaan prosentuaalisiin tuloksiin, lukuun ottamatta lemmikkieläimiin kohdistuvien kiiretoimenpiteiden osuutta. Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella tarkastetaan väestörakenteesta johtuen muuta maata enemmän lemmikkieläinkohteita, ja myös lemmikkieläimiin kohdistuvien kiire-

toimenpiteiden osuus on aiempina vuosina ollut muuta maata korkeampi. Tietävästi Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella on jäänyt suuri määrä tehtyjä tarkastuksia tallentamatta myös edellisenä vuotena, mikä selittäisi osaltaan lemmikkieläimiin kohdistuvien kiiretoimenpiteiden määrän vähenemisen vuonna 2010. Myös Itä-Suomen aluehallintoviraston oman raportin mukaan valvontatulosten tallentamista järjestelmään ei kaikilta osin ole pystytty tekemään. Muiden Avien tallentamattomien tarkastusten tilanteesta ei ole tietoa, mutta mahdollisesti osa tarkastuksista on myös muualla saattanut jäädä tallentamatta järjestelmään.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonta

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin valvonnan määrälliset tavoitteet saavutettiin aikataulussa. Eläinlajikohtaiset valvontatulokset on kuvattu tukivalvontaraportissa. Suunnitelluista valvonnoista toteutui 239/248 (3.5.2012 tallennustilanteen mukainen tieto), sillä osa valvontaan valituista tiloista oli lopettanut kotieläintuotannon.

Otantaan kuuluvilla tiloilla laiminlyöntejä havaittiin 18 %:lla. Tämä on hieman enemmän kuin vuonna 2010, jolloin laiminlyöntejä havaittiin 15 %:lla tiloista. Vasikoilla laiminlyönnit liittyivät edellisen vuoden tapaan yleisimmin tilavaatimuksien alittumiseen, sioilla puolestaan virikemateriaalin puutteeseen. Laiminlyöntien osuus täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonnassa on jonkin verran matalampi kuin otantaan perustuvassa eläinsuojeluvalvonnassa, mikä johtuu täydentävien ehtojen valvonnassa tarkastettavien valvontaindikaattoreiden lukumäärän vähäisyydestä verrattuna eläinsuojeluvalvontaan, jossa tarkastetaan yksityiskohtaisesti kaikki kyseistä eläinlajia koskevan lainsäädännön vaatimusten noudattaminen.

Vuoden 2011 perusotannan tiloille ehdotettujen tukiseuraamusten jakauma oli edellisen vuoden kaltainen. Otantatiloilla havaituista laiminlyönneistä 38 % (2010 40 %) luokiteltiin laajuudeltaan, vakavuudeltaan ja pysyvyydeltään tavanomaiseksi, jolloin seuraamukseksi ehdotettiin 3 %. Vastaavasti 55 %:lla (2010 57 %) todetuista laiminlyönneistä seuraamusprosentti arvioitiin 0:ksi tai 1:ksi, eli laiminlyönti oli kokonaisuus huomioon ottaen vähäinen tai erittäin vähäinen. Yksi laiminlyönti todettiin tahalliseksi (3.5.2012 tallennustilanteen mukainen tieto). Tukiseuraamusehdotuksen saaneiden tilojen osuus vaihteli jonkin verran alueittain. Vähiten seuraamuksia ehdotettiin Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastoissa sekä Ahvenanmaalla.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvontaan tuli tiloja myös varsinaisen otannan ulkopuolelta. Näissä eläinsuojelutarkastuksen tai muun valvonnan yhteydessä havaittujen eläinsuojelusäädösten laiminlyöntitapauksissa eli niin sanotuissa valvonnan laajennuksissa todettiin täydentävien ehtojen indikaattoreihin kohdistuvia laiminlyöntejä yhteensä 142 tilalla. Lukumäärä kuitenkin todennäköisesti kasvaa lopullisten valvontatulosten tallennusten jälkeen. Indikaattoreihin kohdistuneissa laajentamistapauksissa 6 %:lla tiloista (2010; 11 %) laiminlyönnit arvioitiin 0 prosenttiin, 6 %:lla (2010; 20 %) 1 prosenttiin ja 50 %:lla (2010; 40 %) 3 prosenttiin suuruisiksi. Yhteensä 32 %:lla tiloista laiminlyönti arvioitiin 5 prosenttiin (2010; 17 %) suuruisiksi eli tavanomaista vakavammaksi. Kahdeksalla tilalla laiminlyönti todettiin tahalliseksi (2010 1 kpl) (7.5.2012 tallennustilanteen mukainen tieto).

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin laajennustapauksia on vertailtu eri aluehallintovirastojen välillä. Alueellisten erojen selvittämiseksi laajennusten lukumääriä on verrattu tuotantoeläintiloille tehtyjen toimenpiteisiin johtaneiden epäilytarkastusten lukumääriin. Vuonna 2011 11 % toimenpiteitä vaatineista epäilytarkastuksista johti valvonnan laajentamiseen (2010 13 %). Määrällisesti eniten laajennuksia tehtiin Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen alueella, joissa on myös paljon maatiloja.

Valvonnan määrällinen ja laadullinen tehostuminen näkyy muun valvonnan tapaan myös täydentävien ehtojen laajennustarkastusten tuloksissa. Vuosina 2010-2011 laa-

jennusten lukumäärä on kolminkertaistunut vuoteen 2009 verrattuna. Muutokseen on vaikuttanut sekä epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten lukumäärän että valvottavien indikaattorien lukumäärän lisääntyminen. Edelliseen vuoteen verrattuna myös ehdotetut sanktiot ovat jonkin verran aiempaa korkeampia. Tämä voi johtua havaittujen laiminlyöntien aiempaa suuremmasta vakavuudesta mutta myös tarkastajien toimenpiteiden jämäköitymisestä. Valvontaan keskittyvien virkaeläinlääkärien määrän kasvaminen sekä valvontaan erikoistuminen on vaikuttanut sekä tarkastuskäyntien määrän kasvuun että tarkastusten laatuun.

2.2.2. Todetuista säännöstenvastaisuuksista seuraavien riskien luonne

Vakavimman yksittäisten eläinten hyvinvointiin kohdistuvan riskin muodostavat karkeat säännösten noudattamatta jättämiset, jotka usein johtavat eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Kyse on yleensä yksittäistapauksista. Otantaan perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiä toimenpiteitä aiheuttavia laiminlyöntejä havaittiin vuonna 2011 kahdella nautatilalla sekä yhdellä turkiseläintilalla. Epäilyyn perustuvissa tarkastuksissa kiireellisiin toimiin ryhdytään useammin. Vuonna 2011 kiireellisiä toimenpiteitä vaativia laiminlyöntejä havaittiin 123 tuotantoeläintilalla ja 144 lemmikkieläinlaitteessa.

Myös lievemmissä laiminlyönneissä eläinten hyvinvointi voi vaarantua erityisesti tilanteissa, joissa laiminlyönti on laajaa ja koskettaa useita eläinyksilöitä. Tällainen laaja ongelma on esimerkiksi sikojen virikemateriaalin puute.

2.2.3. Todettujen säännöstenvastaisuuksien perimmäiset syyt

Yksittäistä selvää syytä säännöstenvastaisuuksien löytymiseen ei ole olemassa, vaan kyse on monitahoisista tekijöistä. Yksi tekijä sellaisten laiminlyöntien, joissa annetaan eläinsuojelulain mukainen määräys, suhteellisen korkeaan osuuteen on melko yksityiskohtaisessa lainsäädännössä ja sen tarkassa valvonnassa. Eläinten hyvinvoinnin valvonnassa ei käytännössä ole harkinnanvaraa, vaan pienistäkin puutteista tulee antaa määräys. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta puutteellisuudet tuotantoeläinten pidossa eivät johdu toimijoiden tietämättömyydestä tai ammattitaidon puutteesta. Tyypillisiä syitä ovat säännösten noudattamisen kalleus (rakennuskustannukset yms.) sekä alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset. Myöskään uusia lakisäätteisiä vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua riittävän ajoissa. Lemmikkien pidossa tietämättömyyden vaikutus on suurempi. Vakavissa eläinsuojelutapauksissa taustalla on usein myös toimijoiden sosiaalisia ja mielenterveydellisiä ongelmia. Osassa tapauksista voidaan havaita, että valvonnassa ei aina käytetä riittävän tehokkaita keinoja, kuten uhkasakkoa tai teettämisuhkaa puututtaessa säännösten noudattamatta jättämiseen.

3. AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Koska vasta 1.5.2011 voimaan tullut eläinsuojelulain muutos antoi Eviralle lakisäätetyn oikeuden olla läsnä ja seurata tarkastusten suorittamista sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamistarkoituksessa, Evira ei vielä vuonna 2011 auditoinut paikallisten ja alueellisten viranomaisten tekemiä eläinsuojelutarkastuksia. Syksyllä 2011 sen sijaan valmisteltiin suunnitelma alueellisten viranomaisten toiminnan auditoimiseksi vuonna 2012. Aluehallintovirastot eivät vuonna 2011 ole myöskään auditoineet paikallisten viranomaisten suorittamaa eläinsuojeluvälvontaa. Läänineläinlääkäreiden kunnaneläinlääkäreihin kohdistamat auditoinnit loppuivat käytännössä siinä vaiheessa, kun otantaan perustuvien eläinsuojelutarkas-

tusten tekeminen siirtyi aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreiden tehtäväksi vuonna 2010.

FVO arvioi eläinten hyvinvointia koskevaa valvontajärjestelmää maataloilla, teurastamoissa ja eläinkuljetusten yhteydessä Suomessa viimeksi helmikuussa 2009. Komission loppuraportissa todettiin, että vaikka maatilojen tarkastukset on yleisesti ottaen suoritettu toimivaltaisten keskusviranomaisten ohjeiden mukaisesti, alueelliset toimivaltaiset viranomaiset eivät ole riittävästi varmistaneet, ovatko kunnaneläinlääkärit tarvittaessa ryhtyneet jatkotoimenpiteisiin ja vieneet tarkastukset loppuun asti. Lisäksi riskiperusteisuutta eläinkuljetusten valvonnassa tulee edelleen kehittää. Raportissa esitettiin myös suosituksia, jotka koskivat ohjeistuksen sekä valvontamenettelyiden tarkentamista. Komission suositusten perusteella Evira on tarkentanut ja tehostanut valvontaviranomaisten ohjeistusta ja koulutusta sekä pyrkinyt vaikuttamaan eri viranomaisten välisen tiedonkulun ja yhteistyön paranemiseen.

4. KORJAAVAT TOIMENPITEET

4.1. Toimijoille annetut seuraamukset ja niiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Seuraamusten määrä ja jakautuminen luokkiin on kuvattu kappaleessa 2.1.

Vuoden 2011 aikana Evira julkaisi 12 eläinsuojeluun liittyvää tiedotetta, joissa kerrottiin edellisen vuoden valvontatuloksista ja muista ajankohtaisista aiheista sekä muistutettiin toimijoita uusien lakisääteisten vaatimusten voimaantulosta. Viestintään käytettiin lisäksi erityisesti eläinlääkäreille suunnattua Saparo-tiedotelehteä. Lisäksi Evira julkaisi ensimmäistä kertaa eläintenpitäjille suunnatun Tavoitteena terve ja hyvinvoiva lemmikkieläin – oppaan, johon on koottu eri lemmikkieläinten pitoa koskevaa eläinsuojelulainsäädäntöä. Myös useita muita eläinlajikohtaisia oppaita päivitettiin ja uudistettiin.

Evira osallistui aktiivisesti noin 30 sidosryhmätapaamiseen, toimien myös useiden tilaisuuksien järjestäjänä. Sidosryhmätapaamiset käsittelivät mm. vasikoiden, broilereiden, porojen ja hevosten hyvinvointia, navetoiden rakenteellisia ratkaisuja, säänsuojia, sikojen ja turkiseläinten hyvinvointia ja siihen liittyvien säädösten siirtymäaikoja, siipikarjan lopetusta, munivien kanojen pitoa varustelluissa häkeissä sekä eläinten suojelua kuljetusten aikana.

Evira osallistui elinkeinon organisoimaan kansalliseen Sikojen hyvinvoinnin edistäminen -seminaarikiertueen järjestämiseen sekä itse kiertueeseen, jossa eläintenpitäjille ja toimijoille kerrottiin muun muassa eläinten hyvinvoinnin valvonnasta, lainsäädännön vaatimuksista sekä sikojen pitoa koskevien siirtymäaikojen vaatimuksista. 20 koulutustilaisuuteen osallistui yhteensä noin 1250 tuottajaa, lomittajaa, neuvojaa sekä alan opiskelijaa.

Evira osallistui myös ETT:n organisoiman nautatiloille terveydenhuoltokäyntejä tekevien eläinlääkäreiden täydennyskoulutuksen järjestämiseen. Tilaisuuksissa kerrottiin nautoja koskevasta eläinsuojelulainsäädännöstä sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnasta. 21 koulutustilaisuuteen osallistui yhteensä 467 eläinlääkäriä, neuvojaa sekä eläinlääketieteen opiskelijaa.

Eviran monivuotisessa eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmassa tarkastellaan vuosittaisissa eläinsuojelutarkastuksissa havaittuja yleisimpiä laiminlyöntejä ja ongelmakohtia eläinten pidossa ja hoidossa, sekä kehitetään käytännön toimia eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Ohjelma aloitettiin vuonna 2010 ja ensimmäiseksi kohderyhmäksi valittiin vasikoiden hyvinvointi. Sidosryhmätapaamisten perusteella päätettiin toimenpiteistä, jotka liittyvät vasikoiden hy-

vinvointia edistävään tiedotukseen ja koulutukseen. Vasikoiden hyvinvoinnin toimenpideohjelma ja sille esitetyt tavoitteet toteutuivat hyvin. Toimenpideohjelma ja vasikoita koskevat eläinsuojelusäädökset ovat olleet esillä useissa koulutustilaisuuksissa 2011. Tietoa välitettiin myös lehtien, nettisivujen sekä toimijoiden tuottajille lähettämiin kirjeiden mukana. Ohjelmassa saatiin aikaan tietävästi ensimmäistä kertaa kaikkien mukana olleiden tahojen hyväksymät vasikoiden pitopaikkoja koskevat yhtenäiset elinkeinon suositukset. Vasikoiden pitopaikan suositukset 2011 –esite, jossa kerrottiin myös lainsäädännön vaatimuksista, jaettiin kaikille nautatiloille.

4.2. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Vuonna 2011 pidettiin läänineläinlääkäreille neljä koko päivän mittaista koulutustilaisuutta eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyen. Koulutuspäivillä annettiin palautetta edellisen vuoden valvonnan raportoinnista, valvontatuloksista ja komission tarkastustuloksista, kehitettiin ja tehostettiin ja yhtenäistettiin valvontakäytäntöjä sekä tiedotettiin muutoksista vuoden 2012 valvonnoissa. Lisäksi kerrottiin ajankohtaisista eläinten hyvinvointiin ja valvontaan liittyvistä asioista. Koulutustilaisuuksista sovitaan edellisen vuoden lopulla ja läänineläinlääkärit voivat vaikuttaa koulutuspäivien sisältöön. Koulutuksissa kerätään osallistujien nimilista, mutta tilaisuuksien osallistumisaktiivisuutta ei erikseen seurata. Käytännössä kaikki läänineläinlääkärit osallistuvat koulutuksiin useamman kerran vuodessa. Läänineläinlääkärit puolestaan kouluttavat alueensa kunnaneläinlääkäreitä. Koulutusten vaikuttavuus näkyy tehostuneena ja yhdenmukaisempaan valvontana.

Lisäksi otantaan perustuvista eläinsuojelutarkastuksista ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin tarkastuksista vastaaville läänineläinlääkäreille järjestettiin neljä päivän mittaista keskustelu- ja koulutustilaisuutta. Heille pidettiin myös syksyllä 2011 kaksi koulutuspäivää, joissa käytiin yksityiskohtaisesti läpi eläinsuojelutarkastusten ja täydentävien ehtojen valvontojen tekemistä käytännön olosuhteissa maataloilla. Koulutuksia täydennettiin vielä syksyllä 2011 pidetyllä viranomaisille suunnatulla eläinsuojelupäivällä, johon osallistui kaikki eläinsuojelusta vastaavat viranomaistahot valvojista syyttäjiin.

Komissio edellyttää otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten laajentamista koskemaan kaikkia tuotantoeläimiä. Tähän pyritään asteittain. Vuonna 2011 valmisteltiin eläinsuojeluvalvonnan laajentamista broilereihin, jota varten laadittiin valvontalomakkeita ja ohjeistus. Vastaavat muutokset tehtiin myös Elvis-tietojärjestelmään, jonne valvontatulokset tallennetaan. Broilereiden valvonnat alkoivat keväällä 2012.

Aluehallintovirastoja ohjattiin antamaan käytännön valvontakoulutusta kunnaneläinlääkäreille sekä kiinnittämään huomiota siihen, että tarvittaessa kunnaneläinlääkärit ryhtyvät korjaaviin toimiin tuotantoeläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi maataloilla.

Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontaohjelman EHO 2011 avulla kehitettiin muun muassa riskinarviointia eläinten hyvinvoinnissa. Hankkeen puitteissa kohdennettiin eläinsuojelutarkastuksia nautatiloille, joilla ei nautarekisterin mukaan ollut pitkään aikaan tapahtumia. Lisäksi vuoden aikana painotettiin erityisesti teurastamoiden eläinsuojeluvalvontaa sekä broilereiden suojelua koskevaan uuteen lainsäädäntöön valmistautumista.

Eläinten hyvinvoinnin valvontamenettelyt otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten osalta on kuvattu vuosittain päivitettävässä eläinsuojelutarkastusohjeessa sekä valtakunnallisessa eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontaohjelmassa (EHO). Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten menettely puolestaan on esitetty eläinsuojelulainsäädännön lisäksi EHO:ssa.

Lisäksi Evira osallistui aktiivisesti vuoden aikana noin pariinkymmeneen muiden viranomaisten tapaamiseen ja toimi useimpien tilaisuuksien järjestäjänä. Tilaisuuksissa keskusteltiin muun muassa poliisin ja muiden eläinsuojeluviranomaisten yhteistyön tehostamisesta, broilereiden hyvinvointisäädösten toimeenpanosta, eläinten kuljetuksesta, eläintilojen mittavaatimuksista sekä eläintenpitokiellon täytäntöönpanosta.

Mallitaulukko 4.2. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus 2009–2011.

	2009	2010	2011
Ohjeet toimijoille	4	1	9
- päivitytetyt, kpl		1	6
- uudet, kpl	4		3
Ohjeet viranomaisille	6	4	6
- päivitytetyt, kpl	3	4	2
- uudet, kpl	3		4

5. ARVIO VALVONNAN ONNISTUMISESTA

Eläinsuojeluvalvonnan määrälliset ja laadulliset tavoitteet saavutettiin pääosin. Vuonna 2011 määrätyistä tuotantoeläintilojen eläinsuojelutarkastuksista toteutui 83 %, mitä voidaan pitää olosuhteet huomioiden hyvänä tuloksena. Useimmat aluehallintovirastojen toimipisteet pääsivät asetettuihin tavoitteisiin, mutta muutaman toimipisteen selvät alitukset laskivat koko maan toteumaa. Epäilyyn perustuvien tarkastusten sekä kaupallisten eläinkuljetusten lukumäärät lisääntyivät edellisestä vuodesta. Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin tarkastuksissa valvonnan määrällinen ja laadullinen tehostuminen näkyi erityisesti laajennustarkastusten tuloksissa. Vaikka vaativien ja kiireellisten eläinsuojelutapausten priorisointi sekä uusien valvontaeläinlääkärien koulutus ja ohjaaminen ovat työllistäneet läänineläinlääkäreitä ja osaltaan vieneet läänineläinlääkärien resursseja otantaan perustuvilta tarkastuksilta, toiminta on samalla parantanut valvonnan vaikuttavuutta ja laatua. Eläinsuojelulain mukaisia kieltoja tai määräyksiä annettiin suhteessa laiminlyöntien lukumäärään vähemmän kuin aiempina vuosina, mikä johtui pääosin muutoksesta valvontapöytäkirjassa. Keskushallinnon ja alueellisen hallinnon välistä yhteistyötä on entisestään tehostettu muun muassa koulutusta ja tiedonkulkua parantamalla.

Kaupallisten eläinkuljetusten tarkastusmäärä kasvoi vuonna 2011, mutta edelleenkin vain 64 %:ssa kuljetuksista, joissa on havaittu epäkohtia, ryhdytään toimenpiteisiin. Joillakin aluehallintovirastojen toimipisteiden alueilla läänineläinlääkäreille asetetut tarkastustavoitteet saavutettiin tai jopa ylitettiin, mutta toisissa jäätii selkeästi tavoitteesta. Syyt tavoitteista jäämiseen ovat eläinkuljetusten osalta samoja kuin tuotantotilojen otantatarkastuksissa. Eläinten kuljetuksia koskevien valvontojen seurannassa ei ole saatu tietoja poliisien normaalin liikenteen valvonnan yhteydessä tekemistä eläinkuljetusten tarkastuksista.

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten seurannassa puutteena on se, että poliisi ja terveystarkastajat eivät ole velvollisia raportoimaan yksin suorittamiensa tarkastusten tuloksia aluehallintovirastoille. Myös aluehallintovirastojen valtuuttamien eläinsuojeluvalvojien raportointi on ollut puutteellista. Lisäksi osa eläinsuojeluvalvojista on luopunut tarkastusoikeuksistaan, koska muuttuneiden säädösten takia eläinsuojeluvalvojat eivät enää voi tehdä tarkastuksia kotirauhan piirissä. Aluehallintovirastojen puutteellisista sihteeriresursseista johtuen myös osa virkaeläinlääkärien suoritta-

mista eläinsuojelutarkastuksista on jäänyt tallentamatta tietojärjestelmään, jolloin näiden tarkastusten tiedot eivät tule huomioiduksi raportoinnissa.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan riskiperusteisuuden lisääminen on ollut yhtenä eläinten hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena. Tarkoituksena on ollut valita noin 75 % valvontakohteista riskiperusteisesti ja 25 % satunnaisotannalla. Tähän tavoitteeseen päästiin ensimmäistä kertaa vuonna 2008 sekä myös vuosina 2009, 2010 ja 2011. Kohdennetussa otannassa huomioidaan muun muassa tilan aiempi historia (esim. havaitut laiminlyönnit eläinsuojelutarkastuksissa), mutta riskit ja painotukset vaihtelevat tuotantoeläinryhmittäin. Vuonna 2008 Evira on aloittanut yhteistyössä aluehallintovirastojen ja kuntien kanssa monivuotisen projektin riskiperusteisen päätöksenteon menetelmien kehittämiseksi eläinten hyvinvointivalvontaan. Tavoitteena on ollut kehittää menetelmiä ja yhteistyömuotoja, joilla eläinten hyvinvoinnin valvontaa voidaan ohjata riskiperusteisesti ja tunnistaa nykyistä aikaisemmin ongelmat. Riskien vaikutusta valvontaan ja riskiparametrien toimivuutta arvioidaan tulevien vuosien aikana, jolloin tehokkaimmiksi osoittautuneiden riskitekijöiden käyttöä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

6. MUUTOKSET VALVONTASUUNNITELMAAN

Valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi tullaan eläinsuojeluvalvonnan riskiperusteisuuden kehittämistä jatkamaan ja syventämään. Tämä tulee tehostamaan samalla myös alueellisten ja paikallisten eläinsuojeluviranomaisten resurssien käyttöä ja voimavarojen tarkoituksenmukaista suuntaamista. Eläinsuojeluvalvonnan painopisteenä säilyy korjaavien toimenpiteiden riittävyys ja tehokkuuden varmistaminen dokumentoidusti. Tätä toteutetaan etenkin uudistamalla eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmä (ELITE) ja laajentamalla järjestelmä myös kunnaneläinlääkäreiden käyttöön. Lisäksi uudistetaan eläinsuojelutarkastuksella käytettävät lomakkeet ja laaditaan Eviran pakkokeino-ohje ohjaamaan nykyistä selkeämmin eläinsuojeluviranomaisten toimintaa. Koulutusta tehostetaan entisestään järjestämällä valvontaeläinlääkäreille suunnattu syventävä virkaeläinlääkärikurssi, jonka yhtenä tavoitteena on myös parantaa virkaeläinlääkäreiden hallintomenettelyosaamista. Vuonna 2012 aloitetaan Eviran toimesta viralliset aluehallintovirastojen eläinsuojeluvalvonnan auditoinnit. Monivuotista eläinten hyvinvoinnin toimenpideohjelmaa jatketaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa.